

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntaxis Joa[n]nis Despauterij Niniuit[a]e Berga[rum] diui
Guinnoci ludimagistri**

**Spauter, Johannes de
Argentorati, Anno, M. D. XV.**

Regimen genitiui. Regvla. I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70853)

Ioannis Despauterij Niniuite.

dubiū quin uxorē nolit filius ridiculū ineptiæ, fabulæ, aping, trichæ, nuggæ, non siqd turbida roma Eleuet accedas &c. sed quid opus plura. Et alia id genus multa, de his als. Nūc ad reliqua, pulchra qdem sed nihil ad nostrā hāc, quid ad me, quid mea. Cui Iesus, præclarū dicitur Ciceronis qui & Tullius, modo p dūmodo. Ouidi. Gnosia fecisses inopē sapiēter amasset, subaudi si, uerū id usu rarius uenit. Plinius. Dedisses huic animo par corpus. i. si dedisses. Hora. i arte. Quin tilio. si quid recitares corrige sodes. Hoc aiebat & hoc, melius te posse negares &c. i. si negares. Hęc si quis rite imitabit nō dubiū quin ornatus plurimū cuius orōni afferent, qd modo subijciā. Cice, p Sex. Roscio. Credo uos iudices mirari, ueluti quid sit quū tot sūmi oratores uiriq; nobilissimi sedeāt, ego potissimū surrexissem, non dixit (ut rustici loquerētur) credo uos mirari q ego & cetera, esset enim idiotissimos. ut Plini. ait. Iuno uirgiliana. Me ne iccepto desistere uictā me ne subaudi oportet, aut decet, aut uerū &c. Plin. Iunior ad Adrias nū. hoīem ne romanū tam græce loqui. Cice. ad Terentiā uxorē. Me miserū in tantas calamitates mea culpa incidisse, subaudi heu uel o me miserū oportuit ne incidisse. Audiui te affuisse, ut ceteros in plio subaudi ut ceteros audiui &c. Audiui te affuisse i plio, ut ceteri subaudi affuerūt, uel forte etiā ut audiuerūt ceteri. Alia id gen^o ubi uerbum substantiuū uel aliud quidpiā intelligit, sunt quidē plurima de quibus certa regula dari nō pōt. Iratis cōuenit aposiopisis. i. reticētia et cōfusa locutio. Phedria terētianus. Ego ne illā, quæ me, quæ illū, quæ non &c. Neptunus Virgilianus de uētis. Quos ego, subaudi puniā acerrime. inde ait. sed præstat &c. Nūc aliquādo ne implicite quidem regit, aut regit primo causa relationis, ut diximus. Psalmogra phus. disciplina tua ipsa me docebit. aliquādo p ablatiuo ponit, ut cuius humilitatē dñs respiciēs, uirgo cōcepit, pro dño respiciētē, qd non imitabimur etiā si docti sic fuerint aliqñ loquuti. Mira imo nō sine risu legenda, sompniauerunt indoctissimi literatores de ista oratione, in cōuertēdo dñs captiuitatē sion &c. de qua in regimine accusatiui, ubi de gerundijs agemus.

Regimen genitiui, REGVLA. I.

SI duo continue iunguntur fixa nec una
Si res in patrio recte casu dabis vnum.

Omne substantiuū regit alterū substantiuū in genitiuo si ipsa pro diuersis accipiatur, uel habeant se ut p diuersis accepta continuo neq; explicite, neq; implicite coniunctione intercedenti, ut instar montis, id est ad equiparationē melius q; ad similitudinē teste Valla. Quidā

non indocti dixerunt ad instar, nos prepositionem elegantius omittimus, testibus Seruio & Valla. Virgi. Instar montis equum diuina paladis arte edificat, ne dixeris ergo, Petrus bibit instar uacce, sed in modum uel in morem uacce &c. dixi substantiuum quia adiectiuum saepe alium casum regit, nisi fiat substantiuum, ut summa summarum, apud Plinium summum domus. Item scire Petri, quia fungit officio substantiuum, quod est scientia. Dixi pro diuersis, alioqui stare in eodem casu per appositionem, ut ex urbe Messana, ex urbe mediolano melius, quam ex Medioloano &c. continens Gallia, insula Britannia &c. De hac re lepidissime Valla in Raudensem. Dixi uel ut diuersis accepta, quia saepe uere capiuntur pro eodem, ut uirtus dei, nihil enim est in deo quod uirtus dici posset quod non sit ipse deus, sic secundum philosophos, qui nominales uocantur, pro eodem accipiuntur substantiua hic, paternitas Pauli, figura ligni, motus caeli, quantitas panni &c. quia tamen habent se ut abstractum & concretum (ut ipsi loquuntur) quae saepe per diuersis accipiunt, ideo retinent constructionem eorum quae pro diuersis sumuntur, nemo enim sic loquitur, uirtus deus &c. Item aliquid Petri, id est de petro, non pro eodem accipit, qui aliquid partem dicit, Petrus totum, ideo quid rei, per quod res dicimus, non quid res, licet pro eadem re accipi possunt. Quum autem loquendum esset per haec adiectiua praesertim in numero & actio quibus, quae, quod & horum composita multum tantum. & hic, haec, hoc, interdum iste, ista, istud, ille, illa, illud, is, ea, id, & plura iam declaranda, optimum fuerit, ut Augustinus in elegantibus docuit, adiectiuum tale in substantiuum mutare quid aliquid &c. Multum plus plurimum, hoc, illud, istud, & quod substantiuum adiectiuum fuerat in genitio locare, ipsius seruato numero, Terentius. Ne ille scit hoc paululum lucri quantum dani apportet. Idem. Quid hominis est, Plautus, neque habet plus sapientiae quam lapis. Cice. Habeo minus uirum quam uestrum uteruis. Iuuenius. Quantum quisque sua numerum possidet arca Tantum habet & fidei. Tullius. Tibi autem idem consilio. Terentius. Dni boni, boni quid porto, Plautus. Caue mihi mendaciam quicquam. Salu. Nec pensi quicquam habebant. Ouidiana Helena ad Parisdem. Non tibi plus cordis, sed magis oris erat, sic multum uini, quod uxoris, sed contemptum orationes haec pariunt si res ipse partitionem aspernentur, ut nescio quid hominis sis, quasi non plane sis homo, sed hominis particula, tantulum laboris, plus dabis, minus rixae inuidiamque ornatum sunt locutiones. Plautus in Asina. Nec enim puduit id aetatis sycophantias fruere, id aetatis pro ea aetate posuit. Idem in Amphitruone. Quis hic est homo quem ante edis uideo, hoc noctis: non placet. Idem hoc noctis solus ambulat. Idem. quid isthuc noui est pro istud frequens est apud comicos, Dixi sine coniunctione media, tunc enim alterum

Ioannis Despauterij Niniuite.

ab altero non regere, ut molē montiū, regimē est molē & monteis nō est regimē. Vbi notat regula elegantię quā Niger ponit. Si habueris orōnē fixi & mobili, aut in qua, pprietas regit subiectū p duo substantiua, intercedēte cōiunctiōe interim ornatius loqmur (absit semper affectatio, q̄ nihil odiosius ait Fabius) Virgi. Arma uirūq; cano, id est uirū armatū, ut multi dicūt. Idē. Molēq; & mōteis insup altos imposuit. i. molē altorū montiū. Cauēdū ne ab honestate naturaq; discedamus. i. ab honestate naturę, aut naturali rerum, chlamyde & purpura ē indut⁹. i. chlamyde purpurea. Ioānes in manu gestat anulum, aurūq; i. anulū aureū, iuuenū mores & honestatē probo. i. honestos mores iuuenū. Ser. dicit esse figurā metri cā. Virgi. Pateris libamus & auro. i. pateris aureis, dixi explicite uel implicite propter Alyntheton. Terē. Dū etas, metus, magister phibebāt. Potes addere uersum. Hęc interpones substantiū bñ uerbū. Inter hęc ponēs bene uerbū substantiū, ut liber est Ioānis, & etiā habēt uim uerbi substantiui, alij dicūt uerbū ipsum tunc gtm regere, alij a noīe, sed intercedēte uerbo. dic ut uis, quia parū cōfert ad hęc rē quā diligēter q̄rimus.

Ex qua uī dictio aliqua regatur.

Quærenti vires sit pro ratione voluntas
Asiduusq; usus magnorum grāmaticorū.

Alexadrini & qui ante Alexandrū fuerūt (ut opinor) plurimī a doctissimis illis oratoribus poetis, historicisq; ad barbariē deficiētes, ceperunt optima omittētes cōuertī ad nugas magno docētes nihil scire. Fuerūt itaq; hi plurimū impediti circa regiminū uires, neq; sufficiebat dicere liber Petri est latina, quia sunt duo diuersa p rebus accepta substantiua, ideo alterū debet stare in grō, uidebāt em hoc non sufficere, quia q̄siuissent q̄re nō dicimus Ioānes chimere, Petrus uacca. ut uacca petri, debet em esse certa habitudo dictiōis regētis ad rēctam. Ea autē habitudo est uis regiminis, ut aiūt, sed qcq; est hęc res pniciosa, & puerulis nō tradēda qbus sufficit dicere authores doctissimi uoluerūt, diceremus liber petri &c. q̄a sunt duo substantiua, sed q̄re nō dicimus petrus libri, q̄a certe nullus est sensus, hoc inquā sufficit pueris, ut q̄re pedo nō habet pes, ut lēdo lest. Certe nulla rō est nisi authorū uolūtas, ut habeo regit actm cornua, ut habes cornua quō autē habeas an, ut uacca in capite tuo, an ut rē possessam, quia habes uaccā quę cornua habet, ergo & tu, an canis sit pater Ioānis. i. pater quē possidet Ioānes, an q̄ genuit Ioānē, nihil moror. scio hanc esse latinā pater ioānis, quia sunt duo substantiua in aliquo bono sensu &c, sed qm diuersę sunt hui⁹ regulę habitudines nō inutiles, p ue

ritate multarū orationū, aut falsitate inquirēda, ideo ut potero paucissimis hanc rem pro curiosioribus perstringam.

Diuersæ habitudines substantiuorū huius regulæ pro curiosis hic positæ non inutiles.

Primū itaq; regens significat rem possessam, ut Liber petri. i. quem possidet uel habet petrus, domus socratis, uulg^o dicit tortes, qd' corruptū esse credit p socrates, ut Sanderus, p Alexander &c. Cucullus pauli, nā cappa nō credimus latine dici, nisi ex docto, pbeī. dñs fundi, & fundus dñi, magister dom^o & domus magistri, aula principis Aulicus qui morat' apud principē, curia em rathus, curialis de eadē curia, non est autē q apud principē morat', pes Petri est possessio impura (aiunt) quia homo nō est dñs mēbrorū scđm cōsultos, liber Petri est possessio pura. quia libri Petrus est dñs, potest em uēdere &c.

Secūdo, dictio partis regit totū, ut ungula equi, crista galli, pupilla oculi, digitus pedis, sura cruris, nucleus iuglādīs, putamē mali, aruina suis, abdomē porci, uertex montis, uortex fluuij, radix mōtis, capitellū turris, pinaculū tēpli, testa ouī, femur anseris, lumbus anseris, mēbrana ouī, armus ouis, petaso suis, clunis porci, fastigiū muri, culmē domus, sūmū imū, mediū urbis. nāq; adiectiua sepe substantiuantur (ut aiunt) ueluti oeculta sapientiē, nuda colli. Tertio, nomē pprietatis regit gtm subiectū, pprietas est accidēs, subiectū est cui pprietas cōuenit, ut species Pauli. i. pulchritudo, eloquētia Cicerōis, fortitudo Hectoris, calliditas Vlyssis, dolor capitis, nigrū corui. i. nigritia, uelle Petri &c. Quarto, dictio significās rem contētā regit gtm rei cōtinētis, & econuerso, ut sinū lactis, cadus olei, patera uini, acerra turis, doliū ceruissē, herba hortū, uinū uasis &c. Quinto, dictio tēpus significās regit gtm actus, ut tēpus loquēdi, faciēdi, prādēdi &c. spatiiū penitētiē, dies leticiē, hora cōnē, dies esuriei uel esuriai in q̄ ieiunandū est, sic tēpestas, etas, eui, sēculū, annus, dies, hora &c. Cōuertit hęc regula, ut iter triū dierū, octo horarū. Sexto, nomē significās platurū regit gtm, ut rex Romanorū, dux Burgūdiē, princeps sacerdotū, publicanorū, p̄fectus urbis &c. Septimo dictio significās ministrū regit gtm, ut questor pontificis, scriba regis, cācellarius regis &c. Octauo, dictio significās pximū regit gtm, ut uicius petri, cōterraneus pauli, sic socius, sodalis, socer, gener, priuignus uictricus. Et nomē significās cōtrariū, ut inimicus, hostis petri &c. proximum dicimus uel loco uel sanguine uel affinitate &c. Nono uerba substantiua regūt gtm, ut iusticię cultor, rigidi seruator honesti

Ioannis Despauterij Niniuite.

Iuue. Victrix fortunę sapiētia. Tullius. Virtutū adiutrix amicitia cę
 for morū. Hora. de sene. Difficilis q̄rulus laudator t̄pis acti Se pue
 ro cęlor castigatōr q̄ minorū. Professor iuris. genitrix christi. opp̄s
 for pauperū. suggestor mali. ofor neqt̄ę. doctor iuuetutis. p̄ceptor
 puerorū. uulgus dicit lector. fator scelerū. amator m̄herū &c. Iudex
 ueri. hęc ab actiuis p̄ relatiuū declarant. citra t̄n t̄ps significat. ut ama
 tor uini. q̄ amat uinū habitu licet nō actu. uñ dicit regimē actus cō
 uersi in habitū. sin minus ab actiuis ueniāt. p̄ relatiuū nō declaratur
 ut cursor regis. & si qd sise est. in hymno dicit. fessor aselli p̄ infessor.
 Sed uerbalia in t̄io. ut amatio. tactio &c. apud ueteres regebant cas
 sus suorū uerborū. ut apud Plautū frequētissime. ut in Menęchmis.
 Quid me uobis tactio ē. in Truculēto. Quid tibi huc uetio est. quid
 tibi hęc additio est. qd tibi hęc notio est. in quā amicā meā. Cupido
 glorię &c. ad tertiā regulā reducās &c. licet in gloria nō sit cupido.

*ęgloga et
ecloga*

Decimo dictio significās effectū uel opus. regit ḡm significātem
 causam efficiētē artificialē. ut ilias Homeri. egloga Virg. labyrinthus
 Dedali. ecloga Theocriti. Differūt aut̄ egloga & ecloga. ut in uersū
 logo dicemus in e añ g. Undecimo. dictio significās effectū. regit
 ḡm finis. ut potio sōpni. ambulatio sanitatis legit̄ apud Senecā &
 alios etiā doct̄issimos. festū diuę marię. tēplū Petri. ara triūphi. quē
 ḡm Alexāder uidei improprie posuisse p̄ ḡtō uictorię. Duodeci
 mo. dictio significās effectū. regit ḡm q̄ significat causam naturalē il
 lius effectus. ut calor ignis. lumen solis. tela aranę. nidus hirūdinis.
 mel apiū. pudor culpę. gratia dei &c. p̄na reatus. Decimotertio
 dictio significās effectū. regit ḡm causę formalis. ubi dictio regēs &
 dictio recta. p̄ eodē sumunt. ut uirtus dei. qd boni. qd rei &c. Thessa
 liensis huc reducit. multi sōpniāt hęc literatores. Decimoquarto.
 dictio significās effectū. regit ḡm q̄ significat materiā. ut aceru⁹ lapi
 dū. anulus auri. cratera argēti. Perli Si tibi crateras argētū incusaq̄
 pingui Auro dona ferā. Melius t̄n dicimus crater argēteus. uas fer
 reū. cibus herbacius. nūmus argēteus. fumis canabaceus. cęlū cristal
 linū &c. argētatus nō totus est e argēto. sed in sup̄ficie. argēteus to
 tus ex argēto. de possessiuis in alio libro disputamus. Decimoqn
 to. relatiuū logicū. regit ḡm sui correlatiuū. ut dñs serui. pater fili.
 duplum dimidi. genus speciei. magister discipuli. socer generi. auus
 uel auia. nepotis uel nepus. patronus liberti. Relatiuū est qd aliud re
 spicit. sine q̄ ip̄m neqt̄ intelligi. ut pat̄ respicit filiū. patronus libertū.
 & in alia significatiōe patronus respicit cliētē. & hęc dicunt̄ relatiua
 logica. q̄a unū faciūt p̄dicamētū &c. alia de q̄bus añ diximus dicunt̄
 relatiua grāmatica. ubi cō cōponit̄ noi ip̄m est relatiuū logicū. ut cō
 milito. cō discipulus. cōpotor &c. sunt relatiua logica sed adiectiua.

Relatiua logica

de quibus infra dicemus. Decimosexto. Idque quod esse solet sub consuetudine ponatur ait Alexā, ut pes porci, etiam si nunc porcus sit mortuus, & uas uini quod uinum solet continere &c. Decimosextimo. Quodlibet nomen substantiuum potest regere grammata suum pluralē, & tunc significat excellētia, ut rex regum, dominus dominorum, seruus seruorum, ars artium, scientia scientiarum, cantica canticorum, sancta sanctorum, flos florum, uirgo uirginum, secula seculorum, deus deorum, cocus cocorum, organum organorum &c. Decimo octauo. Dicitio significans rem uedibilem &c. regit grammata periculi, ut panes ducetorum denariorum non sufficiunt eis, homo trioboli quasi adiectiue dicitur per trium obolorum. Plau. Quid ais nauis minimi periculi, equus uiginti aureorum, salmo trium solidorum &c. Decimonono, Dicitio significans rem hntē etate, regit grammata, ut puer octo annorum, infans unius diei, maledictus puer centum annorum. ybū substantiuum etiam regit hūc grammata, ut in Gen. Noe erat quingentesimorum annorum Quinti. Nō estimādū ē cuius quisq; sit ætatis, sed q̄ntū iā in studijs p̄fecerit. In euā. Quū factus eēt iesus ānorū. xij. Niti Zēderus ne quicquam, pbare dicitas orōnes eē cōgruas. Querimus autem de etate, Cuius etatis es, quāt ānos nat⁹ es. Quidē etiā dicitur, quātū etatis ānū agis, sed quāt ānos natus es, totū est elegās. Vigesimo. Nomen significans rem mēsurabilem, sepe regit grammata, ut ager trium iugerum, uasa trium modiorum, panis. xi. librarum &c. Sepe cōuertit hęc regula, ut modius tritici, semodius siliginis, modiolus salis, libra butyri &c. Ad hanc regulam multi reducunt, quātū fidei, mētū argētū, quod causę &c. Vigesimo primo. Nomen significans signū uel imaginē, regit grammata rei cuius est imago, ut halo uentis, iris pluuię, uexillū dedicatōis, argumētū rei. i. signū. Vigesimo secundo. Propria nōia ut in cōcordātia diximus, regunt grammata per subauditionē, ut enēas anchisę, Andromachę hecōris, Alexāder Philippi, Simō Ioānis. Terētia Cicerōis, Dalila Samsonis, sine dicitur notauit Badius, Martia Catonis. Vigesimo tertio, nomen significans officiū, etiam regit grammata, ut custos rerum, custodia rerum. Sepe autem elegātius, per possessiuū loquimur quā per grammata, ut herba hortensis, anulus argenteus, caro ouina, caput porcini, uolucres cęlestes, aq̄ cęlestis. i. pluuiā uigilia nocturna, poeta regius, priameia, ples, paternus filius, herilis filius, dñicus seruus, dies, orō &c. pullus colūbinus, gallinaceus, pennis hordeaceus &c. Et hęc de Alexādri mysterijs una sub regula nostra cōtētis, ideo latinis, quia claris sic loq̄ placuit. grāmatica nāq; ex uolūtate doctissimorum p̄det, nā de animi cōceptiōibus nō disputat grāmaticus, ubi nec genus, nec cōiugatio, nec figura &c.

Regula secunda.

Temporis atq; loci quantiq; aduerbia quædā,
Hunc optant casum, dicit uenimus illius ergo.

*Omnia ista uel
flosus sup. i. omnia
natura uenit
epitaphium*